

Журналістська освіта на Сумщині: набутки й проблеми : матеріали Дев'ятої всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 5—6 червня 2013 р.) / уклад.: О. Г. Ткаченко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 116 с.

Journalism Education in Sumy Region: gains and challenges : materials of the Eighth Ukrainian Scientific and Practical Conference (Sumy, 5—6 June 2013) / compiled by O. Tkachenko. — Sumy : Sumy State University, 2013. – 116 p.

Рилова М. *,
група ЖТ-02

ЖЕРТОВНИЙ ОБРАЗ ЖІНКИ ВІД АНТИЧНОСТІ ДО ПРОСВІТНИЦТВА

Простежується образ жінки, сповненої самопожертви, у творах зарубіжних письменників різних епох та характерні особливості в життєвих перипетіях.

Ключові слова: жінка, жертвний, образ.

The article highlights the image of woman full of self-sacrifice in the works of foreign writers created in different epochs. Typical peculiarities in their life peripetias are being analyzed.

Key words: woman, sacrificial, image.

Жіночий образ є центральним у творчості письменників різних літературних епох. Він займає важливе місце в системі героїв, бо наділений найрізноманітнішими особливостями та якостями. Питання соціального й морально-етичного становища жінки, переосмислення її ролі й місця в житті сім'ї та суспільства, її право на самовизначення та визнання ставали ключовими для письменників відповідної літературної доби. Характерологія жінки, зміна статусу, життєві перипетії і випробування, вікова приналежність, стосунки з батьками – ці теми стали ключовими

* *Наук. керівник – І. Р. Жиленко, канд. філол. наук, доцент*

для вивчення сучасними науковцями та дослідниками: М.Ковалик, О.Харківська, С.Павличко, І.Жеребкіна, І.Савкіна, Н.Габріелян, Е.Маркова та ін. Усе це засвідчує актуальність теми дослідження жертвовного образу жінки – одного із найцікавіших і водночас найтрагічніших у творах зарубіжної літератури.

Мета роботи – з'ясувати особливості характерів та простежити еволюцію жертвовного образу жінки у творах різних письменників.

Об'єкт дослідження – образ жінки як один із центральних персонажів зарубіжної літератури.

З'ясуємо значення слова «жертвовний» – «1. Призначений для жертви; пов'язаний з принесенням жертви. 2. Сповнений самопожертви, самовідданості» [1].

Уперше у світовій літературі неперевершений взірць жіночої вірності створює Гомер – образ Пенелопи («Одіссея»), яка двадцять років чекає повернення свого чоловіка Одіссея. Численні прихильники всіляко намагаються завоювати її серце. Щоб обрати когось із них у чоловіки, вона пропонує їм останнє випробування – натягнути лук Одіссея і випустити з нього стрілу. Усі виявляються неспроможними зробити це, лише сам герой, незважаючи на образи і протести женихів, натягає тятиву і пускає стрілу через дванадцять кілець. Згідно з легендою, Пенелопа відкидає пропозиції чоловіків, бо повинна виткати похоронний саван для свекра Ларта. І, працюючи вдень та вночі, розпускає готову тканину. Тому образ Пенелопи є уособленням покірності, вірності, терплячості, мужності не лише як жінки-дружини, а й жінки-матері. Вона не згнъбила не лише свого ім'я та честі чоловіка, але зберегла свою родину.

Найвидатнішим представником англійського Відродження є Вільям Шекспір, який у трагедії «Король Лір» створив трагічний образ Корделії. Порушуючи проблему стосунків дітей і батьків, саме цей жіночий персонаж автор вклав найкращі риси доньки, сестри і просто морально чистої людини. Король Лір, який відрікся від Корделії, прирікає себе на страждання, бо сама доля відвертається від нього. Пустослів'я Гонорельї і Регани, їхня солодка брехня стають набагато приємнішими від гіркої правди Корделії, яка «говорила мало і просто, на відміну від своїх сестер, однак кожне її слово було дорожче усіх заяв...»:

*Нещасна я – уста мої не вміють
Мойого серця висловити голос.
Я вас люблю, королю, як велить
Мені моя повинність [2].*

Жертвовність дівчини проявляється в тому, що, незважаючи на зраду найрідніших їй людей, вона готова пожертвувати своїм життям заради них.

Образ Корделії змушує нас задуматися над вищими моральними цінностями, стосунками в родині та відповідальністю за свої вчинки. Тому ця героїня поєднала в собі «красу жіночності і чоловічу твердість характеру у тих випадках, коли йшлося про людську гідність... Вона не обіцяла більшого, що могла зробити». На цьому слушно наголошує Кент:

*І не жорстока та, чий слова –
Хоч тихі, та від повного йдуть серця [2].*

Трагічна доля спіткала жіночий образ і у трагедії Шекспіра «Отелло». Ним стала Дездемона – вищий прояв самовідданості у коханні, сама покірність і самопожертва, доброта і ніжність. Проте ревності, сліпа довіра, зрада друзів, підступність, непорозуміння з батьком зруйнували не лише все існуюче щастя, але і майбутнє Дездемони й Отелло. Героїня стала не лише заручницею кохання, але

і його жертвою. Любов Отелло переросла у ненависть та підданство, тому вона, як наголошують дослідники, могла лише попросити чоловіка, а не вимагати чи протестувати проти його розпоряджень. Він – господар, вона – рабня.

Найвизначніший майстер французької класичної комедії Мольєр у п'єсі «Дон Жуан», створивши образ Ельвіри, навіть засобами гумору та сатири зміг показати трагічне становище жінки, яку зрадив чоловік. Вона стала нецікава йому, а Дон Жуану потрібні нові завоювання, бо він, «подібно Олександрю Македонському, бажав би, щоб існували ще й інші світи, де мені можна було б продовжити любовні перемоги».

Один із найкращих реалістичних прозаїків доби Просвітництва Дені Дідро у романі «Черниця» створив найтрагічніший жіночий образ – Сюзанни Сімонен, покинутої своєю сім'єю, а пізніше і всім світом. Мати зреклася рідної дитини, монастир став справжньою в'язницею для неї, а страждання ставали все нестерпнішими (у неї забрали предмети особистого користування, вона спала на підлозі, їй не давали чистої білизни, перестали годувати, під ноги кидали бите скло, намагалися зробити її божевільною, били, забороняли молитися та ін.), тобто її життя перетворилося на пекло. Проте скільки мужності було у 17-річної дівчини, яка знайшла в собі сили не зламатися повністю, навчитися жити в такому жахливому середовищі та відродити своє внутрішнє я. Сюзанна жила лише тому, що інші дуже хотіли її смерті. І скільки б часу не пройшло, рани від кривди та болю залишаться на серці дівчини ще дуже довго. Їх нічим не можна ні змити, ні вилікувати.

Жертовність образу жінки підтверджує й трагедія «Емілія Галотті» Готхольда Лессінга. Головна героїня однойменного твору неспроможна вгамувати в собі страх, для боротьби з «сильними світу цього». У день весілля трагічно гине її наречений, а себе вона приносить в жертву, щоб не заплямувати чесного імені своєї родини. Батько вбиває свою доньку, промовляючи слова, які стали ключовими у цій п'єсі: «Сорвал розу, прежде чем буря успела измять лепестки».

Головна героїня твору Шиллера «Підступність і кохання» Луїза Міллер має «добровільно» відмовитися від своїх почуттів, кохання до Фердинанда, написавши під диктовку президента любовну записку іншому. Дуже прикро, що її коханий вірить в цю брехню і піддає сумніву їхні стосунки. Луїза жертвує найдорожчим, що тільки є у неї в цьому світі – коханням. Вона сподівається, що зможе лише вдихати пахощі зів'ялого букета минулого. Проте трагічний фінал є твердженням того, що померти в ім'я любові двом закоханим серцям – це вознестися на небеса і залишитися удвох у вічності.

Провівши дослідження, ми дійшли висновку: жертовний образ жінки, починаючи від давніх часів і закінчуючи добою Просвітництва, набуває лише нового виявлення в інших образах, характерах, соціальному статусі, віці. Проте від цього страждання роль жінки не зменшується.

Гомерівська Пенелопа і сьогодні залишиться ідеалом вірної та незламної дружини, шекспірівська Корделія – справжнім образом людяності та чесності, Дездемона – взірцем самопожертви в ім'я кохання. Мольєрівська Ельвіра ще довго буде уособленням скривджених та ображених жінок, а Сюзанна Сімонен із роману Дідро – трагічною постаттю, життю якої не міг позаздрити навіть ворог. Емілія Галотті та Луїза залишаться тими жіночими образами, щастю яких в цьому світі просто не було місця. Можливо, вони знайдуть його в іншому житті.

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х. : ВД «ШКОЛА», 2007. – 832 с.
2. Шекспір В. Король Лір. // В. Шекспір. Твори: в 6 т. – К. : Дніпро, 1986. – Том 5. – С. 696.